

Asia: VN/7850/2021

Kuluttajaluottojen tilapäisen hintasääntelyn toimivuus ja vaikutukset

Lausunnonantajan lausunto

Miten väliaikainen sääntely (suoramarkkinointikielto ja hintasääntely) on näkemyksenne mukaan toiminut? Onko sääntelyyn liittynyt erityisiä tulkintaongelmia? Onko sääntelyn noudattamisessa ilmennyt puutteita?

Takuusäätiössä ei ole havaintoja, että sääntelyn noudattamisessa olisi ilmennyt puutteita. Takuusäätiön asiakaspalvelussa on kiinnitetty huomiota siihen, etteivät kaikki yhteydenottajat ole tietoisia väliaikaisesta hintasääntelystä. Osa on kuullut siitä yhdistelyluottojen markkinoinnin yhteydessä ja se nimenomaan on saanut heidät selvittämään aiempien lainojensa kuluja ja ottamaan yhteyttä Takuusäätiöön.

Korkokattoa käytetään laajasti markkinointikeinona. Houkuttimena on alennetun korkokaton myötä entistä edullisempi luotto, jota tarjotaan usein kalliimpien lainojen yhdistämiseen. Yhdistelylainoja tarjotaan 50 -60 000 euroon saakka. Väliaikainen korkokattosääntely on ollut melko lyhyitä pätkiä kerrallaan voimassa, joten sen hyödyt jäävät vähäiseksi, koska tavallisimmin kyseessä on useamman vuoden takaisinmaksuohjelma. Velkojat ovat saaneet merkittävää mielikuvahyötyä ”edullisesta lainasta”, joka kannattaa ottaa pian ennen kuin korot taas nousevat. Takuusäätiön tiedossa olevien luottoehtojen mukaan korko nousee heti väliaikaisen sääntelyn päättyttyä. Kuluttajan on ollut hankala ymmärtää, että alentunut korko on voimassa vain lyhyen aikaa tai ettei se koske jo nostettuja luottoja (muuten kuin lisänostojen osalta).

Googlettamalla hakusanan ”korkokatto 2021” saa tuloksena pääosin lainamainoksia. Tämän haun seurauksena lainojen markkinointi lisääntyy välittömästi käytetyssä selaimessa.

Minkälaisia vaikutuksia väliaikaisella sääntelyllä on näkemyksenne mukaan ollut? Onko sääntely esim. vaikeuttanut luotonsaantia, ja jos on, niin minkälaisilla asiakasryhmillä? Oletteko havainneet muutoksia luottomarkkinoilla (esim. uusia luottotuotteita)?

Takuusäätiö on yleisesti ottaen huolissaan siitä, miten luotonhakutilanteesta tutustutaan luottoehtoihin, ollaan tietoisia jo nostettujen luottojen hinnasta tai ehdoista tai kokonaisvelkatilanteesta. Takuusäätiön chat-neuvonnassa asiaa on kysytty yhteydenottajilta. Noin puolet vastaajista kertoi tietävänsä luottojensa korot. 42 % tiesi luottojensa takaisinmaksuajat, mutta ei niiden hintaa. Kolmannes vastaajista ei ollut täysin selvillä kokonaisvelkatilanteestaan.

Takuusäätiön takausta velkojen vapaaehtoiseen järjestelyyn hakevilta on kysytty kokemuksia luotonsaannin vaikeutumisesta väliaikaisen korkokattosääntelyn johdosta. Vastaajista noin puolet on hakenut uutta lainaa ja heistä yli 60 % kokee korkokaton vaikeuttaneen luotonsaantia joko huomattavasti tai jonkun verran.

Luotonsaanti on Takuusäätiön näkemyksen mukaan vaikeutunut etenkin niiden hakijoiden osalta, joilla on velkaa jo ennestään. Yhteydenotoissa Takuusäätiöön tulee toistuvasti esille, ettei uutta lainaa tai paljon mainostettua yhdistelylainaa saa. Esille on noussut myös, ettei vanhoista luotoista ole enää saanut tehtyä uusia nostoja väliaikaisen hintasääntelyn tultua voimaan. Uuden luoton nostaminen vanhojen maksamiseen ei tavallisesti ole kestävä tapa selviytyä velkatilanteesta. Velkakierre on saattanut tiukentuneen luotonsaannin myötä katketa aikaisemmassa vaiheessa, mikä voi velallisen näkökulmasta olla hyväkin asia. Yleisesti ottaen pienemmän velkamäärän maksamisesta on helpompi selviytyä tai siihen on yksinkertaisempi löytää ratkaisu.

Isohkojen (yli 20 000 euroa) vakuudettomien yhdistelylainojen maksuajat ovat pitkiä, joten niiden maksuvaikkeudet ilmenevät vasta pidemmän ajan päästä. Takuusäätiön neuvontaan on tullut useita yhteydenottoja noin vuosi sitten yhdistelylainan nostaneilta. He kertovat heränneensä siihen, ettei lainan pääoma ole vuoden maksamisen jälkeen lyhentynyt lainkaan. Takausta hakevat ovat kertoneet samaa tarinaa. Lyhennysvapaa koronan aiheuttaman lomautuksen tai muun tulojen pientymisen takia olisi ollut tarpeen, mutta niistä ei ole hyötyä uudempien ns. kalliskorkoisten luottojen kohdalla. Tavallisimmin niissä maksetaan alkuun korkoja ja kuluja, joten ensimmäisten maksuvuosien aikana pääoma ei juurikaan lyhene.

Toisaalta on muistettava, että on myös kuluttajia, jotka ovat saaneet edullisempaa luottoa, jolla ovat voineet maksaa yksittäisen tai useamman kalliimman luoton kokonaan ja pääsevät hyötymään ainakin jonkun aikaa edullisemmasta korkotasosta. Mikäli tarve on ollut maltillinen, luoton takaisinmaksu voi tapahtua nopeastikin, jolloin matala korkokatto hyödyttää maksimaalisesti velallista.

Lainojen kilpailutuspalvelut ja lainantarjoajat ovat muuttaneet verkkosivusältöjään ja palveluaan enemmän talouden hallintaan painottuvaksi ja pyrkineet profiloitumaan asiakkaan taloudesta huolta kantaviksi toimijoiksi (esim. raha.fi ja anyfin.fi). Asiakkaalle tämä voi hämärtää eroa yleishyödyllisen palvelun (talous- ja velkaneuvonta ja Takuusäätiö) ja markkinaehtoisesti toimivan rahoituspalvelun välillä.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan suurimman hyödyn väliaikaisen korkokaton asettamisesta on toistaiseksi saaneet lainanvälittäjät. He alkoivat nopeasti hyödyntää mainonnassaan alemmalla korkotasolla ja halvemmalla lainalla sekä heti viime kesänä että vuoden vaihteen jälkeen. Suoramarkkinointikieltokin hyödytti lainanvälittäjiä merkittävästi, sillä he markkinoivat pääsääntöisesti laajemmalle yleisölle esim. televisiossa ja radiossa.

Hieman yleistäen voitaneen sanoa, että hyvän ”luottoluokituksen” omaavista lainahakijoista kilpaillaan markkinoilla edelleen, mikä alentaa heidän lainakorkojaan. He ovat hyötyneet korkokatosta. Kolikon käänköpuolella on arviolta paljon vähän huonomman luokituksen omaavia hakijoita, joilla todellisuudessa on maksukykyä, mutta joille luottoa ei haluta myöntää väliaikaisesta korkokatosta johtuen.

Olisiko tiukempaa sääntelyä näkemyksenne mukaan syytä jatkaa, ja jos olisi, missä muodossa ja miten pitkään?

Takuusäätiö pitää tarpeellisena jatkaa tiukempaa sääntelyä. Kannatamme kuitenkin ensi sijassa pysyvämpää lainsäädäntöä väliaikaisen sääntelyn ketjutuksen sijaan. Väliaikainen sääntely saattaa tuoda helpotusta osalle uutta luottoa sen voimassaoloaikana nostavista. Toisaalta, jos väliaikainen sääntely on aina melko lyhyen määräajan voimassa eikä sen uusiminen tai jatkaminen ulotu edellisen määräajan aikana otettuihin luottoihin, se aiheuttaa helposti epätietoisuutta ja hämmennystä.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan korkokaton tason alentaminen on syytä ottaa uudelleen harkittavaksi. Erityisesti isompien luottojen maksuajat ovat monesti 10-15 vuotta. Siihen nähden alennetun koron muutaman kuukauden kesto on hyvin lyhyt aika. Kokonaisuuden kannalta velkaongelmat voivat pitkässä juoksussa lisääntyä, jos kuluttaja on lähtökohtaisesti houkuteltu ottamaan luotto takaisinmaksuajan ensimmäisten kuukausien matalalla korolla.

Luottojen markkinointirajoituksia olisi syytä laajentaa kattamaan nettiselaimessa tapahtuva mainonta, sillä sekin on ”henkilökohtaista” mainontaa perustuen henkilön käyttäytymiseen verkossa algoritmien kautta. Pelkkä suoramarkkinoinnin kieltäminen ei tänä päivänä isossa kuvassa riitä. Markkinointiin löytyy jatkuvasti uusia keinoja esimerkiksi sosiaalisen median ja nettikäyttäytymisen perusteella kohdentaen.

Väliaikaisen sääntelyn jatkamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 234/2020 vp) on todettu, että pidemmällä aikavälillä tulisi selvittää tarpeita ja mahdollisuuksia tarkistaa hintasääntelyä pysyvämmiin. Erityistä huomiota tulisi tältä osin kiinnittää ennen 1.9.2019 tehtyihin jatkuvaa luottoa koskeviin sopimuksiin, jotka jätettiin 1.9.2019 voimaan tulleen hintasääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle niissäkin tapauksissa, joissa kuluttaja tekee uusia nostoja hintasääntelyn voimaantulon jälkeen. Myös eduskunta totesi esityksestä antamassaan vastauksessa: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi huolellisesti kattavaan analyysiin ja kansainväliseen vertailuun pohjautuen, onko kuluttajaluottosääntelyä muutettava pysyvästi. Tässä arvioinnissa on erityisesti tarkasteltava tehokasta seuraamussääntelyä ja vanhojen, korkeakorkoisten luottojen saamista maltillisemmän korkotason turvaavan sääntelyn piiriin.”

Mitä mieltä olette siitä, jos 20 %:n korkokatto ulotettaisiin pysyvästi koskemaan vanhoja jatkuvia luottoja (mukaan lukien hyödykesidonnaiset luotot)siltä osin kuin kyse on uusista nostoista?

Takuusäätiö kannattaa pysyvän korkokaton ulottamista koskemaan myös vanhojen jatkuvien luottojen uusia nostoja. Takuusäätiön neuvonnassa on tullut useasti esille, ettei asiakas ole ymmärtänyt, että uusi nosto vanhasta luotosta on todennäköisesti ollut hänelle epäedullisempi vaihtoehto kuin kokonaan uuden luoton nostaminen.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.